

ПРАГМАТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ЗАГАЛЬНОГО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ЗЛОЧИННОСТІ

КУЦ Віталій Миколайович - к.ю.н., професор, професор кафедри кримінального, кримінально-виконавчого права та кримінології Академії державної пенітенціарної служби, заслужений юрист України

Orcid 0000-0001-9227-3775

ТРИНЬОВА Яна Олегівна - д.ю.н., доцент, професор кафедри кримінального, кримінально-виконавчого права та кримінології Академії державної пенітенціарної служби, академік Української академії наук, адвокат

Orcid 0000-0002-5416-2756

УДК 343.8

DOI 10.32782/LAW.UA.2023.3.12

Статтю присвячено визначенню загального поняття злочинності та практичного значення точного розуміння її сутності і змісту. На засадах прагматизму з використанням історико-правового та порівняльного методів дослідження, а також методу інтелектуального моделювання обґрунтовується висновок, що до цього часу в кримінології превалює статистичне визначення злочинності, як сукупності злочинів, вчинених на певній території певною кількістю осіб за певний проміжок часу. Таке визначення, навіть доповнене положеннями історичного, соціологічного та психологічного характеру, не розкриває сутності явища злочинності, що, у свою чергу, не дозволяє зрозуміти його зміст. Лише останнім часом у фаховому середовищі починають з'являтися дефініції злочинності з намаганням відобразити в них сутність цього явища, але вони не відзначаються належною повнотою та точністю.

У статті пропонується визначення злочинності як іманентного розвитку суспільства, зумовленої внутрішньою і зовнішньою детермінацією схильності людей та їх спільнот до деструктивності, а також реальних проявів такої схильності у формі кримінальних правопорушень, що піддаються протидії їм з метою утримання в соціально допустимих межах. Таке визначення дозволяє зрозуміти зміст злочинності, основу якого складають дві ознаки: людська схильність до деструктивності та вчинення кримінальних правопорушень як прояв такої схильності. За-

пропоноване розуміння сутності та змісту злочинності з відображенням їх у відповідній дефініції надає можливість уявити та змодельювати, а згодом створити та задіяти систему заходів та засобів стримання злочинності в соціально допустимих межах, яку доцільно називати протидією злочинності, оскільки саме цей термін найбільш адекватно відображає сутність вказаного явища.

Ключові слова: злочинність, схильність до правопорушень, вчинення правопорушення, протидія злочинності, загально-соціальна протидія, спеціально-кримінологічна протидія та кримінально-юстиційна протидія, запобігання злочинності, реагування на злочинні прояви.

Вступ

Злочинність відноситься до числа загальноновідомих суспільних явищ, тому з огляду на те, що про неї ніби все всім відомо, формулюванню її сутнісного визначення не приділяється належної уваги. У західній кримінології, особливо в північно-американській, що зазвичай іменується соціологією злочинності, загальна дефініція злочинності взагалі відсутня. До злочинності там ставляться як до само собою зрозумілого явища, що не потребує наукового визначення. Здебільшого цей термін використовується лише для позначення сукупності злочинів певного виду, що становлять предмет того чи іншого теоретичного чи емпіричного дослідження, скажімо, білокомірцева злочинність, насильницька злочинність тощо.

Натомість, у східноєвропейській кримінології і особливо в пострадянському її «секторі» поняттю злочинності приділяється певна увага, але достатньою її не назвеш, підтвердженням чого є відсутність теоретичної дискусії на цю тему. Як результат, запропоновані дефініції злочинності переважно відображають не сутнісну її характеристику, а статистичні, історичні, соціологічні, психологічні та деякі інші не основні ознаки цього явища.

Віддаючи належне теоретичним здобуткам дослідників у зазначеній сфері, зауважимо, що лише дехто з них наблизився до сутнісного визначення цього феномену, що зумовлює необхідність продовження відповідних теоретичних розвідок з метою формування узагальненої дефініції злочинності. У статті, що пропонується, висвітлюються результати таких розвідок, здійснені її авторами. У цьому й полягає актуальність запропонованої статті та доцільність її опублікування.

Метою статті є інформування відповідного експертного середовища та широкого загалу щодо результатів розробки загальної дефініції злочинності для створення на зазначеній основі моделі механізму протистояння її проявам.

Для досягнення вказаної мети використано прагматичний підхід до пізнання об'єктивної реальності та застосовано низку апробованих методів дослідження, зокрема аналізу і синтезу, історико-правового, порівняльного та деяких інших, а також методу інтелектуального моделювання соціальних процесів.

Виклад основного матеріалу

У сучасній кримінології склалась усталена думка, що термін «злочинність» з'явився у другій половині XIX століття для визначення загальної кількості злочинів, учинених за певний час на певній території (статистичний аспект), а також для визначення впливу соціальних процесів на кількість та характер вчинюваних у суспільстві злочинів (соціологічний аспект). Вказана традиція значною мірою збереглась дотепер. Незважаючи на те, що в процесі розвитку кримі-

нологічного знання дефініції злочинності доповнювались і продовжують доповнюватись іншими аспектами, наприклад, включенням до поняття злочинності біологічної складової детермінації її проявів, акцентуації на системності злочинності та її історичній мінливості, розуміння злочинності як прояву інституалізованої деструктивності в поведінці людей тощо, визначення злочинності залишаються переважно статистичними. Сутності та змісту явища злочинності вони не розкривають.

Відсутність інтересу до загального поняття злочинності з боку західної кримінології пострадянськими вченими пояснюється прагматичністю останньої з відтінком зневажливого ставлення до прагматизму [1]. Якщо ж до розуміння прагматизму підходити з адекватним уявленням про його сутність як *спосіб мислення, що інтерпретує ідеї як гіпотези того, що станеться в результаті їх реалізації* [2], то логічним вбачається протилежний висновок, а саме – відсутність узагальненого поняття злочинності в західній кримінології зумовлена не надлишком прагматизму, а, мабуть, його недостатністю в цій сфері, що проявляється в недооцінці практичного значення узагальненої дефініції злочинності.

Для східноєвропейської кримінології характерним є досить широке оперування загальним поняттям злочинності, але через різне розуміння її сутності, а також через складність змісту цього соціального явища та різноманітність його проявів узгодженого сутнісного поняття злочинності поки що не існує. Основна ж причина такого стану розуміння явища злочинності полягає, на нашу думку, в недостатній увазі до зв'язку дефініції злочинності з явищами, спрямованими на стримання її проявів, тобто в недостатку прагматизму в цій сфері. Наслідком зазначеного є панування тут переважно статистичних дефініцій злочинності. Зокрема, в радянській кримінології до 30-х років XX століття злочинність уявлялась як певна кількість злочинів, вчинених за певний період часу на певній території. У період жорсткого тоталітаризму навіть такий недосконалий підхід до розуміння цього явища зник зі сторінок теоретичних видань через визнання кримінології космополітичною буржуаз-

ною теорією поряд з генетикою та деякими іншими галузями гуманітарного знання.

Спроби відновити кримінологію, а разом з нею і поняття злочинності намітились у так званих соціалістичних країнах у середині ХХ століття. При цьому, злочинністю, як і раніше, продовжувала визнаватись сукупність злочинів, вчинених на певній території за певний проміжок часу [3, с. 25]. Але вже тоді висловлювались сумніви щодо правильності такого підходу. Так, у першому радянському підручнику з кримінології злочинність визначалась як сукупність вчинених у певний період часу у цьому суспільстві злочинів, що не є їх «простою сумою» [4, с. 55]. При цьому не пояснювалось, що відрізняє злочинність від «простої суми злочинів».

Далі поняття злочинності почало доповнюватись уточненнями, що злочинність – це «збірне поняття», «класово зумовлене, історично перехідне соціальне явище, що проявляється в сукупності діянь, визнаних суспільно небезпечними та кримінально караними в цьому суспільстві в цей період часу» тощо [5, с. 96; с. 98]. Подібним чином, але з наповненням додатковими ознаками декларативного характеру, формулювалось поняття злочинності і в спеціальних дослідженнях на цю тему [6, с. 173]. Проте, й таке прикрашене різними епітетами поняття злочинності не відображало її сутності та змісту. Залишаючись, по суті, статистичним, воно набуло абстрактних ознак відповідної епохи, таких як класова зумовленість, історична мінливість, тимчасовість, що не розкривали сутності цього явища. Крім того, у ньому не вказувалось на фактори, що детермінують злочинність.

Таке визначення мало чим відрізнялось від попередніх, адже сутність злочинності залишалась нерозкритою. За одним із влучних висловів з цього приводу, «за такої постановки питання допустимо говорити лише про зростання чи зниження злочинності, а її сутність і природа залишаються за межами пізнання» [7, с. 34]. Отже, уникнути статистичного підходу до розуміння злочинності в цей період не вдалось, проте було започатковано існування одного з довготривалих кримінологічних міфів про тимчасовість злочинності. Тим самим ра-

дянська кримінологія запрограмувала себе на самоліквідацію за алгоритмом: зникне злочинність – зникне й кримінологія. Лише останнім часом спочатку до філософів прийшло розуміння того, що злочинність є довічним супутником існування людства [8; 9], а згодом і кримінологи усвідомили, що єдине, на що спроможне людство, це – утримувати її на соціально прийнятному рівні [10, с. 30].

У подальшому визначення поняття злочинності продовжувало ґрунтуватись переважно на кількісному аспекті цього явища, але радянські кримінологи, інтуїтивно відчувачи недоліки такого підходу, намагались посилити його іншими характеристиками соціологічного штибу. З подібними «прикрасами» в 1985 році побачило світ оновлене визначення злочинності як класово зумовленого, історично перехідного, мінливого, соціально-правового явища антагоністичного характеру, що включає сукупність усіх злочинів, вчинених у цьому суспільстві, у цей період, які характеризуються кількісними (динаміка, стан) і якісними (структура, характер) показниками [11, с. 138]. Наведене бачення злочинності залишається світоглядною основою фахового розуміння її сутності для більшості пострадянських кримінологів.

Наприкінці ХХ століття почали з'являтися модернізовані версії поняття злочинності. Так, відомий український кримінолог А.Ф. Зелінський розглядав її як масовий прояв деструктивності в поведінці людей, що виражається в системі передбачених кримінальним законодавством діянь, вчинених на цій території або серед членів певних соціальних груп протягом одного року або якоїсь його частини [12]. У цьому визначенні акцент робиться на психологічному аспекті злочинності: вона розглядається як прояв масової деструктивної поведінки людей. До того ж, наголошується на системності проявів злочинності, а не їх сукупності. Про системність явища злочинності свідчить наявність у ньому такої іманентної будь-якій системі властивості, як її стійкість, що, у свою чергу, проявляється у здатності явища до спротиву зусиллям, спрямованим на його подолання. Тож у вказаній дефініції спостерігається спроба відірватись від ста-

тистичного розуміння злочинності та сформулювати сутнісне її визначення.

Інший відомий український кримінолог А.П. Закалюк висловив думку, що злочинність є соціальною або кримінальною активністю, «феномен суспільного життя у виді неприйнятної та небезпечної для суспільства масової, відносно стійкої, різнообумовленої кримінальної активності частини членів цього суспільства» [1, с.139].

На переконання представників сучасної одеської кримінологічної школи, злочинність – це поширена соціальна активність, різновид масової практики людей, що проявляється в деструктивній поведінці (діяльності, вчинках), яка передбачає кримінальну відповідальність згідно з чинним на цій території і в цей час законодавством [13].

У вказаних визначеннях, на відміну від наведених вище більш ранніх, переважають ознаки соціологічного та психологічного, а не суто статистичного характеру, але і вони не розкривають сутності злочинності. До того ж, деякі положення в цих визначеннях є сумнівними. По-перше, наголос на тому, що злочинність репрезентується тільки людською активністю; по-друге, що державно-правовою реакцією на прояви злочинності є лише кримінальна відповідальність. На противагу висловленій позиції зауважимо, що злочинність може проявлятися не лише у формі активності, але й у пасивній формі поведінки (бездіяльність), а засобами реагування на прояви злочинності можуть виступати не тільки відповідні форми кримінальної відповідальності, але й інші кримінально-правові та організаційні засоби, що не охоплюються поняттям «кримінальна відповідальність». Окремо наголосимо, що латентна частина злочинності взагалі не тягне за собою жодних правових наслідків.

На початку XXI століття почали з'являтися сутнісні дефініції злочинності. Відповідно до однієї з них, злочинність – це детермінована суб'єктивними та об'єктивними обставинами *внутрішня схильність* індивідів до вчинення кримінальних правопорушень та властивість людини, соціального інституту, суспільства, окремої країни, глобального суспільства відтворювати небезпечні діяння, що піддаються кількісній та якісній

інтерпретації і зумовлюють запровадження відповідних кримінально-правових заборон [14, с. 134–135]. Відображене в наведеному визначенні стремління до пошуку сутності злочинності через акцентуацію природної схильності людини до деструктивності, демонстрацією якої є вчинення кримінального правопорушення, а також включення до її дефініції факторів детермінації злочинних проявів та їх юридичних наслідків, вбачається перспективним, але з деякими уточненнями.

По-перше, в дефініції злочинності доцільно включати ознаку її іманентності існуванню людства. По-друге, слід чітко відображати зв'язок між людською схильністю до деструктивності та вчиненням кримінальних правопорушень, що виступають формою реалізації такої схильності, яка характеризує лише суб'єктивну, внутрішню сторону злочинності. Об'єктивна, тобто видима її сторона, полягає в реалізації зазначеної схильності, тобто у вчиненні кримінальних правопорушень. По-третє, юридичні наслідки проявів злочинності у виді вчинення кримінальних правопорушень доцільно уявляти не лише як встановлення кримінально-правових заборон, але й їх практичного застосування. По-четверте, виходити з того, що, окрім застосування кримінально-правових заборон, існують й інші соціально-правові засоби протистояння злочинності.

З урахуванням зазначених уточнень можливим є висновок, що зміст явища «злочинність» у *широкому* її сенсі утворюють наступні ознаки: 1) іманентність злочинності існуванню людства; 2) суб'єктивні та об'єктивні фактори її детермінації (причини і умови виникнення й існування схильності до кримінальних правопорушень та її реалізації у виді їх вчинення); 3) сама схильність до кримінальних правопорушень; 4) реалізація такої схильності у виді вчинення кримінальних правопорушень; 5) здатність піддаватися впливу заходам протистояння злочинним проявам, що застосовуються з метою стримання злочинності в соціально допустимих межах. При цьому, дві перші з числа названих обставини (іманентність злочинності існуванню людства та причини й умови виникнення схильності до кримі-

нальних правопорушень та до їх вчинення) є своєрідною перед злочинністю, а остання (здатність піддаватись впливу) – постзлочинністю. Звідси, явище злочинності у вузькому, власному її сенсі складають лише дві обставини – людська *скхильність* до кримінальних правопорушень та її реалізація у виді їх *вчинення*, на чому раніше аргументовано наголошував один з авторів цієї статті [15].

На підставі вище викладеного, пропонуємо наступну узагальнену дефініцію злочинності: *це – іманентна розвитку людства, зумовлена внутрішньою і зовнішньою детермінацією схильність людей та їх спільнот до деструктивності, а також реальні прояви останньої у формі кримінальних правопорушень, що піддаються їх стриманню в соціально допустимих межах шляхом протистояння їх вчиненню.*

Запропонована дефініція злочинності, розуміння її сутності та змісту засновується нами на прагматичному підході до пізнання об'єктивної дійсності, родоначальниками якого були Чарльз Пірс [16] та його послідовник Вільям Джеймс [17]. Вони виходили з того, що ясність думок про будь-який предмет зумовлюється практичними наслідками його існування, тому наші уявлення про ці наслідки – як найближчі, так і віддалені – оце й усе, що ми можемо уявити собі про цей предмет [18, с. 27]. Говорячи про сутність злочинності, як предмет пізнання, та її дефініцію, найближчим практичним наслідком їх з'ясування бачиться загальне уявлення про протистояння злочинності, а віддаленими наслідками – стримання злочинності в соціально допустимих межах завдяки системі такого протистояння.

Прагматичне розуміння злочинності має не лише пізнавальне (гносеологічне) та інструментально-аксіологічне, а перш за все, праксиологічне значення. Воно полягає в тому, що узагальнена дефініція злочинності дозволяє створити систему протистояння її проявам. Створення на підставі запропонованої дефініції злочинності системи протистояння їй передбачає можливість спочатку уявити та змоделювати, а затим організувати та задіяти відповідні заходи та засоби такого протистояння. У цьому якраз і полягає прагматизм пізнання та чіткого загального формулювання явища злочинності. У про-

цесі створення системи протистояння злочинності, на всіх його етапах сутнісна дефініція злочинності здатна виконувати роль своєрідного універсального інструменту, використовуючи властивості якого цілком можливо добитись позитивного результату – стримання злочинності в соціально допустимих межах.

Намагання створити систему протистояння злочинності не спираючись на сутнісну дефініцію останньої, чітко не уявляючи сутності та змісту самої злочинності, не може бути ефективним, про що свідчить практика більшості країн світу, у тому числі й України. Лише в окремих із них завдяки історично зумовленим особливостям їх становлення, специфічній ментальності населення та раціонально організованій державі і її взаємодії з громадянським суспільством вдається забезпечувати низький рівень злочинності, незважаючи на відсутність її усталеної сутнісної дефініції. У більшості ж країн ситуація зворотна: відсутність адекватного уявлення про зміст злочинності, відображеного в сутнісному, а не статистичному її визначенні, не сприяє створенню відповідної ефективної системи протистояння злочинності та зниженню її рівня.

Створення системи протистояння злочинності з використанням сутнісного, а не статистичного визначення самої злочинності слід розпочинати з вибору адекватної назви такої системи. Не випадково народна мудрість проголошує: як судно назвеш, так воно і попливе. На наше переконання, систему протистояння злочинності доцільно іменувати *протидією злочинності*, оскільки зазначений термін найбільш адекватно відображає сутність відповідного явища. Інші терміни, що існують на його позначення, наприклад, «подолання злочинності», «викорінення злочинності», «контроль злочинності» тощо, усе менше використовуються в лексиконі фахівців через їхню невідповідність явищу, що ними позначається, а термін «боротьба зі злочинністю» сприймається сьогодні як відвертий анахронізм.

На нашу думку, *протидія злочинності* полягає у зумовленій змістом злочинності *соціально-управлінській та кримінально-юстиційній діяльності із запобігання криміналь-*

ним правопорушенням та соціально-правового реагування на їх вчинення. З цього приводу одним із авторів цієї статті вже висловлювались відповідні гіпотези [19]. На їх розвиток доцільно зазначити наступне. Протидія злочинності відбувається в певних сферах соціально-правової дійсності, що дозволяє виокремити відповідні види такої протидії, а саме: загальносоціальну, спеціально-кримінологічну та кримінально-юстиційну.

Загальносоціальна протидія – це ефективне правомірне функціонування всіх інституцій суспільства та держави, що спеціально не спрямовується на протидію злочинності, але опосередковано впливає на зменшення факторів її існування та відтворення, у результаті чого мінімізується кількість кримінальних правопорушень. Може здатись, що на цьому рівні протидії її суб'єкт та об'єкт збігаються, але більш уважний розгляд ситуації вказує лише на термінологічний збіг цих явищ. Насправді ж у протидії злочинності на загально-соціальному рівні як суб'єкт бере участь не все суспільство, а лише його легальні інституції та соціономні особистості (законослухняні громадяни). Інституції, що функціонують протиправно, та соціопатичні особистості хоча і є складовою суспільства, перебувають «по інший бік барикади». Але зазначений висновок слід сприймати як вельми умовний. Він лише схематично ілюструє дійсність. Насправді одні й ті ж суспільні інституції та фізичні особи в одній ситуації можуть бути «по один бік барикади», а в інших – по інший. Яскравим прикладом цього є фіскальна система України за часів президентства Януковича. З одного боку, це була легальна інституція, створена, у тому числі, і для протидії економічній злочинності, а з іншого – «багатопрофільна» злочинна організація.

На відміну від загальносоціальної, спеціально-кримінологічна протидія злочинності – це система кримінологічних та організаційно-правових заходів, спеціально спрямованих на протидію злочинності, що переважно здійснюються в процесі функціонування органів правопорядку. Крім повсякденної діяльності з охорони правопорядку, характерною особливістю спеціально-кримінологічної протидії злочинності є реалізація різ-

нопланових програм запобігання її проявам на загальнодержавному, регіональному й місцевому рівнях та проведення інших спеціально спрямованих на це заходів. Прикладом останніх є антикорупційна активність на основі рамкового Закону України «Про запобігання корупції».

Щодо третього рівня протидії злочинності – кримінально-юстиційного – слід зазначити, що його сутність полягає в протидії кримінальним правопорушенням зусиллями тільки органів кримінальної юстиції в межах процесуального провадження за фактом вчинення конкретного правопорушення. При цьому органи кримінальної юстиції можуть застосовувати запобіжні заходи проти потенційних злочинних проявів і до вчинення кримінального правопорушення, наприклад, здійснюючи правову пропаганду. Але така діяльність належить до спеціально-кримінологічної, а не до кримінально-юстиційної протидії злочинності. Здійснюючи її, вказані органи реалізують свій загальний «правохоронний» потенціал, а не кримінально-юстиційний.

Кожен із трьох зазначених видів протидії злочинності характеризується наявністю відносно автономного механізму її здійснення. Характеристику зазначеного механізму (зміст) слід розпочинати з того, що така протидія здійснюється за двома взаємопов'язаними напрямками, кожен з яких відображає відповідну складову змісту самої злочинності.

Нагадаємо, що явище «злочинність» у вузькому сенсі цього слова має дві відносно автономні складові: перша – це *схильність* людей та їх спільнот до вчинення кримінальних правопорушень, детермінована певними причинами та умовами. Відповідно, перший напрям протидії злочинності спрямовується на подолання вказаної схильності та її детермінант. Пропонуємо називати цей напрям *запобіганням* потенційним кримінальним правопорушенням (запобігання злочинності). Друга складова злочинності – це реалізація зазначеної схильності, тобто *вчинення кримінальних правопорушень*. Тому другий напрям протидії злочинності є не чим іншим, як *правовим реа-*

зуванням на вже вчинені кримінальні правопорушення. У зв'язку з вище зазначеним, критичного ставлення до себе заслуговує словосполучення «запобігання та протидія злочинності», що часто зустрічається в доктринальній кримінологічній риторичі та в назвах і текстах нормативних актів. Пора, нарешті, збагнути, що запобігання злочинності є складовою її протидії, а не рівнозначним останній явищем та поняттям про нього, тому об'єднання запобігання з протидією є нелогічним, як нелогічним виглядає об'єднання в одному словосполученні меблів та стільців або автомобілів та вантажівок чи домашньої птиці та курей.

На нашу думку, узгоджене уявлення щодо сутності й змісту злочинності та протидії її проявам можливо напрацювати в рамках єдиної теорії протидії злочинності, якої потребує сьогодення. Але навряд чи розробка такої теорії найближчим часом набуде практичної актуальності без відповідного політико-управлінського рішення. Одним з авторів цієї статті неодноразово публікувались судження щодо змісту кожного з двох напрямів протидії злочинності та доцільності створення єдиної теорії протидії злочинності [20; 21], відгуків на які не послідувало. Мовчання, як відомо, є знаком згоди. Але воно може бути наслідком й інших обставин: публікації залишились непоміченими; хтось, прочитавши, не погодився, але промовчав тощо. Тому ще один заклик до створення самостійної теорії протидії злочинності, а також виклад у цій публікації нашого бачення співвідношення між поняттями «злочинність» та «протидія злочинності» не завадить. Тим більше, що чергове звернення до окресленої теми спонукає до більш глибокої аргументації відповідних висновків, наслідком чого є прирощення знання за розглядуваною темою, а отже, – реалізація евристичної функції пізнавальної діяльності.

Висновок

Запропоноване нами бачення сутності злочинності не є кінечним, як не може бути таким будь-який теоретичний висновок, адже процес наукового пошуку неспинний. З цього приводу ми цілком поділяємо висловлену в теорії думку, що сучасна цивілі-

зація прийшла лише до певного рівня розуміння злочинності, подолати який і піднятися на новий ступінь не дозволяють наявні сьогодні знання в галузі кримінології та суміжних наук. Слід продовжувати ретельно збирати крупинки знань про злочинність та пов'язані з нею явища і перехід кількості у якість стане неминучим. [22, с. 374]. Саме такими «крупинками» виступають висловлені нами ідеї з приводу дефініції злочинності з проєкцією визначення останньої на розуміння протидії її проявам.

Література

1. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика. – Книга 1: Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2007. 424 с.
2. H.S. Thayer, Sandra B. Rosenthal. Pragmatism. URL: <https://www.britannica.com/topic/pragmatism-philosophy>
3. Преступность и ее предупреждение: сборник статей / А.А. Герцензон, И.И. Карпец, В.П. Кудрявцев, А.Б. Сахаров, И.С. Самошенко; под ред. проф. М.Д. Шаргородского и Н.П. Кана. Л.: Лениздат, 1966. 239 с.
4. Советская криминология: учеб. для юрид. фак. и ин-тов / А.А. Герцензон и др. М.: Юридическая литература, 1966. 319 с.
5. Криминология: учебн. / А.А. Герцензон и др. [2-е изд., испр. и доп.]. М.: Юридическая литература, 1968. 471 с.
6. Кузнецова Н.Ф. Преступление и преступность М.: Издательство МГУ, 1969. С. 232.
7. Криминология: приглашение к дискуссии. Моногр. / авт. кол.: А.В. Баляба, Э.В. Виленская, Э.А. Дидоренко, Б.Г. Розовский. Луганск: РИО ЛИВД, 2000. 318 с.
8. Поздняков Э. А. Философия преступления: для тех., кто не боится потерять иллюзии. М., 2001. 575 с.
9. Бачинин В.А. Философия права и преступления. Х.: Фолио, 1999. 607 с.
10. Лунеев В.В. Преступность XX века: мировые, региональные и российские тенденции. [2-е изд, перераб. и доп.]. М.: Волтерс Клувер, 2005. 912 с.
11. Курс советской криминологии: Предмет. Методология. Преступность и ее

причини. Преступник / В.Н. Кудрявцев, И.И. Карпец, Б.В. Коробейников. М.: Юридическая литература, 1985. 416 с.

12. Зелинский А.Ф. Криминология: курс лекций. Х.: Прапор, 1996. 260 с.

13. Преступность и криминологические основы уголовной юстиции: моногр. / [Дремин В.Н., Березовский А.А., Орловская Н.А. и др.]: под ред. В.Н. Дремина. Одесса: Феникс, 2007. 280 с.

14. Шестаков Д.А. От понятия преступности к криминологии закона. *Общественные науки и современность*. 2008. № 6. С. 131-142.

15. Куц В. Поняття злочинності. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2016. № 2. Ч. 2. С. 34–39 URL:<http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/chasopys/ua/pdf/102016/02/kuts/pdf/>.

16. Webster's Biographical Dictionary. Webster's Biographical Dictionary. Springfield, Massachusetts. 1960. Charles Sanders Peirce.

17. William James. James, William, Pragmatism: A New Name for Some Old Ways of Thinking Lect. 6, "Pragmatism's Conception of Truth," (1907).

18. Джеймс Вільям. Прагматизм. К.: Видавничий дім «Альтернативи», 2000. 144 с.

19. Куц В. Протидія злочинності: сутність та зміст. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. К.: 2016, № 4(12). С. 103-112 URL:<http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/chasopys/ua/pdf/12-2016/kuts.pdf>

20. Куц В. Теорія протидії злочинності - перспективний напрям розвитку сучасної юридичної науки. *Перспективні напрями розвитку сучасної юридичної науки: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (м. Кривий Ріг, 29–30 січня 2016 р.). Кривий Ріг: ДВНЗ «Криворізький національний університет», 2016. С. 136–140.

21. Куц В. Концептуальний підхід щодо теорії протидії злочинності. *Матеріали ІХ Міжнарод. наук.-практ. інтернет-конференції, присвяченої пам'яті О. М. Литвака* (м. Київ, 25 листопада 2019 року). К: НАПУ, 2019.

22. Иншаков С.М. Зарубежная криминология. М.: Издательская группа ИНФРА.М НОРМА, 1997. 374 с.

*Kuts Vitaliy - Ph.D. Doctor, Professor, Professor of the Department of Criminal, Criminal-Executive Law and Criminology of the State Penitentiary Service Academy, Honored Lawyer of Ukraine
Orchid 0000-0001-9227-3775*

*Триньова Яна - Doctor of Science of Law, Associate Professor, Professor of the Department of Criminal, Criminal-Executive Law and Criminology of the State Penitentiary Service Academy, Academician of the Ukrainian Academy of Sciences, Advocate
Orchid 0000-0002-5416-2756*

A PRAGMATIC APPROACH TO THE GENERAL DEFINITION OF THE CRIME CONCEPT.

The article is devoted to the definition of the general concept of crime and the practical importance of an accurate understanding of its essence and content. On the basis of pragmatism, using historical-legal and comparative research methods, as well as the method of intellectual modeling, the conclusion is substantiated that until now the statistical definition of crime prevails in criminology, as a set of crimes committed in a certain territory by a certain number of persons in a certain period of time. Such a definition, even supplemented by provisions of a historical, sociological and psychological nature, does not reveal the essence of the phenomenon of crime, which, in turn, does not allow us to understand its meaning. Only recently have definitions of crime begun to appear in the professional environment with an attempt to reflect the essence of this phenomenon, but they are not characterized by adequate completeness and accuracy.

The article proposes a definition of crime as an immanent development of society, conditioned by the internal and external determination of the propensity of people and their communities to destructiveness, as well as real manifestations of such propensity in the form of criminal offenses that can be counteracted in order to keep them within socially acceptable limits. Such a definition makes it possible to understand the content of crime, the basis of which is two signs: the human tendency to destructiveness and the commission of criminal offenses as a manifestation of such a tendency. The proposed understanding of the essence and content of crime with their reflection in the appropriate definition provides an opportunity to imagine and model, and then create and use a system of measures and means of deterring crime within socially acceptable limits, which should be called crime prevention, since this term most adequately reflects the essence of the indicated phenomenon.

Keywords: crime, propensity to commit crimes, crime prevention, general social prevention, special criminological prevention and criminal justice prevention, response to criminal manifestations.